

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Cilt 7, Sayı 16 (Ağustos 2018), s. 46-55.
DOI: 10.25068/dedekorkut179
ISSN: 2147-5490, Samsun- Türkiye

Özgün Makale/ Original Article

Geliş Tarihi: 03. 06. 2018
Kabul Tarihi: 15. 07. 2018

Türk Folklor ve Kültür Tarihinde Hüseyin Nihal Atsız'ın Yeri

The Content and Studies on Uyghur Inscriptions with Turkish Runic Letters

Abdulhamit TOPRAK*

Öz

Folklor 19. yüzyıldan bu yana üzerinde en çok durulan, tartışılan ve çalışılan alanlardan biri olmuştur. Folklor ve kültürün geçmişinin, insanlığın varlığıyla yaşıt olması, son 2-3 asırdır gündeme gelmesi, üzerinde tartışılması, folklor ve kültürle ilgili bilimsel anlamda pek çok eserin yazılmış olması, folklor ve kültüre olan ilginin giderek artmasını sağlamıştır. Dolayısıyla folklor ve kültürün malzemelerinin gerek bilimsel ve fikri, gerekse kurgusal pek çok eserde kullanılır duruma gelmesine zemin oluşturmuştur. Toplumun temel dinamiklerinden olan folklor ve kültür; her geçen gün daha çok esere konu olmuştur. Hüseyin Nihal Atsız folklor ve kültür malzemelerini eserlerinde önemli ölçüde ve bilinçli bir şekilde kullanmıştır. Atsız'ın Türkçü bir kimliğinin oluşu, Türk folklor ve kültürü ile ilgili bilgilere sahip olması, folklorik ve kültürel malzemelere eserlerinde yer vermesine katkıda bulunmuştur. Atsız'ın Türk folklor ve kültürüyle ilgili gerek düşüncelerini ifade ettiği teorik, gerekse folklorik ve kültürel malzemeleri kullandığı kurgusal birçok eserinin olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür, Hüseyin Nihal Atsız, değişim, ideoloji.

Abstract

Folklore has been one of the most dwelt on, discussed and studied areas since 19th century. The fact that folklore and its culture is of the same age with the existence of humanity, it has come to the fore and has been discussed for the last two or three centuries and many scientific works have been written about culture has caused the interest in folklore to increase gradually. Thus, this has provided a basis for materials of folklore and culture to become usable in many scientific, intellectual and fictional works. Folklore and culture, which are among basic dynamics of the society, have become the subject of more and more works every day. Hüseyin Nihal Atsız used folkloric and cultural materials significantly and consciously in his works. Having a Turkist identity and having information about Turkish culture and folklore have contributed Atsız to include folkloric and cultural materials in his works. It can be said that Atsız has both theoretical works in which he expressed his thoughts about

*Dr.

Turkish folklore and culture and fictional works in which he used folkloric and cultural materials.

Keywords: Folklore, Culture, Hüseyin Nihal Atsız, Change, Ideology.

Giriş

Kültür insan zihninin ürettiği ve toplumların belleklerinde muhafaza ettiği her şeydir. Bu yönüyle kültür aslında toplumsal hafızadır ve bir nevi geleceğe aktarılan mirastır. Mehmet Kaplan'a göre ise kültür; aslında herhangi bir toplumun dinini vücut bulmuş bir halidir (2005: 16).

Folklor ise; bir milletin veya toplumun maddi ve manevi değerlerini, somut olmayan kültürel mirasını ihtiva eden bir kavramdır. Folklor, milletlerin ve devletlerin kültürlerini, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, âdetlerini ihtiva etmeleri bakımından önem arz eder. Kapsam alanı itibariyle çeşitlilik arz eden folklor; uzun yılların tecrübe ve sabrının ürünü olarak meydana gelen; atadan, dededen kalma miras olmanın yanı sıra, devletlerin ve milletlerin zenginliğinin bir göstergesi olarak da düşünülebilir. Kültür; toplumun maddi ve manevi bütün değerlerini ve folklorunu kapsayan bir kavramdır. Kültür ve folklorun birbiriyle ilişkili ve iç içe iki kavram olduğu söylenebilir. Bu hususta Hüseyin Nihal Atsız şunları söyler:

“Kültür; dil, din, tarih, gelenek, edebiyat, sanat, tören, giyim ve göreneklerin bütününden ibarettir ve tiyatro yabancılardan gelen bir müessese olduğu gibi bugün millileşmiş diye kabul edilse bile en sonralarda akla gelmesi gereken bir unsurdur.” (2015: 277)

“Kültür nedir? Millet fertleri arasındaki ortak değer ve inançlar değil mi? O halde Türk kültürü deyince ilk düşünülecek konu “dil”, sonra “ahlak”, “tarih”, “müzik”, “mimarlık”, “süsleme sanatları” ve “folklor”dur. Kültür Bakanlığı'ndan ilk önce tiyatroyu köye kadar götürmesini değil, “Türk Kültürünü Koruma Kanunu” adlı bir kanunla milletimizin temelini baltalayan sebepleri ortadan kaldırmasını beklerdik.” (2015c: 83)

Atsız, kültürü geniş kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye ve tanımlamaya çalışmıştır. Ona göre kültür, toplumun maddi ve manevi pek çok değerini ihtiva eden önemli bir kavramdır. Kültürü, toplumun veya milletin maddi ve manevi değerlerinin bir bütünü olarak gören Atsız, her fırsatta kültürün milli olması ve milli kalması gerektiğine vurgu yapmıştır. Milli kültüre sonradan ithal yollarla girerek millileşmiş değer olarak kabul edilen unsurların bile, yer ve zaman olarak akla en son gelmesi gereken unsurlar olması gerektiğini düşünür. Ona göre kültür, ortak inanç ve değerlerden oluşur: ortak inanç ve değerler milli olan her şeydir. Dolayısıyla ortak ve inanç ve değerlerin, kurumların üzerine düşen görevi yerine getirip çeşitli kanunlarla bu değerleri koruma altına alarak yaşatması gereğine inandığını dile getirir. Kültür ve folklorlarda önemli olan, milli kalmak ve milli olan değerlerle halka ulaşmaktır. Bu açıdan bakıldığında Atsız'ın Türk kültür ve folklor tarihinde kayda değer bir yerinin olduğu söylenebilir; Atsız'ın Türk kültür ve folkloruyla ilgili çeşitli görüşleri, onun Türk kültür ve folkloruna olan katkı ve hizmetlerini göstermesi bakımından önemlidir. Ülkemiz, pek çok medeniyete beşiklik eden bir coğrafyada yer aldığından dolayı zengin bir kültürel ve folklorik kimliğe sahiptir. Dolayısıyla tiyatro gibi, kültürümüze sonradan giren sosyal faaliyetler yerine, Karagöz ve Hacivat gibi geleneksel ve milli olan kültürel değerlerle sosyal faaliyetlerin yapılması gerektiğine inanır.

Kültür ve folklor, milletlerin büyük emekleri neticesinde uzun yıllar boyunca oluşan önemli değerleri olmakla beraber, geçmişten kalan miras, geleceği şekillendiren kaynak olarak da görülebilir. Bu miras ve kaynak ülkenin kimliğini oluşturmaktadır. Ülkelerin kimliğini milli değerleri oluşturur. Dolayısıyla her milletin kendi milli değerlerine sahip çıkması ve onları işlemesi gerekmektedir. Sahip çıkılmayan ve işlenmeyen değerlerin zamana yenik düşüp kaybolduğu söylenebilir.

Toplumun temel dinamiklerini (âdet, örf, gelenek, görenek ve inançlarını) barındıran kültür ve folklor, toplum düzeninin sağlanmasında önemli bir rol oynar. Dolayısıyla folklorik değerler korunmalı ve yaşatılmalıdır. Folklorik ve kültürel değerler, daha çok sözel olarak uygulama alanı bulduğu için, gerek zamana göre gerekse aktarıcısına/uygulayıcısına bağlı olarak değişikliğe uğrayabilmektedir. Kültür ve folklor, daha çok sözlü gelenek ürünü olmasından ötürü değişim ve dönüşüm her zaman kaçınılmaz olmuştur. Yapı itibarıyla çok yönlü ve değişken bir kavram olan kültür, çağın şartlarına ve toplumun yapısına göre sürekli bir yenilenme ve değişim özelliği gösterebilen toplumsal bir değerdir. Atsız'ın, yenilenme ve değişimin, milli değer ve ölçülere bağlı kalınarak gerçekleşmesinin önemine vurgu yaptığı söylenebilir. Kültürün değişkenliği, zenginliğin en önemli göstergelerinden biridir. Kültür, toplumlardaki bireylerin yaşam tarzından, hayal dünyasından ve tarihinden beslenen bir değerdir. Kültürün toplum hayatına katkılarının olmasının yanı sıra, toplum düzenini tertip etme veya ona müdahale etme gibi bir işlevi de vardır. Kültür, toplumun yaşayış tarzını yansıttığı gibi, kısmen de yaşayış şeklini belirleyebilir.

Folklorun kapsamlı bir alan olması, birçok kaynağının olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla folklorun sözlü, yazılı, görsel, maddi kaynak gibi farklı nitelikte kaynakları hasil olmuştur. Hüseyin Nihal Atsız'ın yazılı kaynak bakımından Türk folkloruna ve tarihine önemli katkıları olduğu görülmektedir. Yirminci yüzyılın önemli yazarlarından olan Hüseyin Nihal Atsız Türk folkloru ile ilgili değerlere/ögelere eserlerinde önemli yer vermiştir. Atsız gerek teorik, gerekse kurguya dayalı pek çok eseriyle Türk folkloruna önemli hizmetlerde ve katkılarda bulunmuştur. Atsız teorisyen kimliğiyle Türk folkloruna ilişkin çeşitli görüşler ileri sürmenin yanı sıra, Türk kültür ve folklorunun yaşatılması, korunması ve milli kalmasıyla ilgili fikirler de beyan etmiştir:

Ona göre; kültürde ve folklorda millilik esas olmalıdır; zira ülkemizin folklor açısından zengin bir geçmişe sahip olduğunu düşünür. Türklerin geçmişten beri süregelen Karagöz, cirit, orta oyunu gibi milli oyunları varken, yabancı oyunların tercih edilmesinin kabul edilecek bir yanının olmadığını söyler. Bu nedenle milli olanı oynamak, uygulamak ve ona yönelmek gerekir. Aksi halde folklorik milli değerlerin zamanla yok olacağını ve kaybolacağını dile getirdiği söylenebilir. Zira geçmişten günümüze, Türklere ait olan folklorik birçok değer ve malzemenin kaybolduğu ve değiştiği görülmüştür.

Atsız, milli çöküntünün önüne, Türk kültürünü koruma kanununun çıkarılmasıyla geçilebileceğini düşünmüştür:

“Bir millet yalnız Keban Barajı, Ayşe Fırını, Hilton oteli ile beslenmez. Geçmişin büyüklüğünden hız alarak daha büyük gelecekler için ümidini bilemezse yozlaşır. Türk Kültürünü Koruma Kanunu, kültürün mühim bir bölümü olan ahlakı da koruyacağı için Türk ahlakını yıkıcı yazılar, resimler, piyesler, filmler, reklamlar, dernekler bu kanunla yasaklanacak, böylelikle milli çöküntü önlenecektir.” (2015c: 84)

Bir devletin/toplumun ayakta kalabilmesi, yaşayabilmesi için kendi dinamizmine katkıda bulunan ve bu dinamizmi canlı ve diri kılan alanlarda başarılı

olması gerekir. Devletin dinamizmi; sosyal ve ekonomik değerlerin korunması ile mümkün olabilmektedir. Kültür ve ahlak, devletin dinamizmini canlı ve diri tutan önemli faktörlerin başından gelmektedir. Dolayısıyla kültür ve ahlak gibi, devletin dinamizmine katkısı olan faktörlerin milli duygu ve düşüncelerle desteklenmesi gerekir; zira milli duygu ve düşüncelerle desteklenmeyen değerlerin yok olması kaçınılmaz olur. Atsız, kültürde milli çöküntünün önüne geçmenin; milli ve yerli olanın bozulmasının önüne geçmekle mümkün olabileceğini dile getirerek, Türk kültür ve folklorunun karşı karşıya olduğu tehlikeye de işaret etmiştir. Dolayısıyla Atsız, ortaya konulan eserlerin milletin ve devletin geçmişine, geleneğine, geleceğine uygun olması gerektiğini söyleyerek uygun görülmeyen veya aykırı bulunan eserlere kanunla engel olunması gerektiğini ifade eder. Devletler; sosyal, ekonomik, teknolojik, sanatsal alanlarda başarıyı milli değerlerle elde ettiği sürece, varlığını devam ettirebilir. Gelişmek için, geçmişin geleneğinden ve birikimlerinden faydalanmak gerekir. Köklü bir geçmişi ve geleneği olan Türkiye'nin her alanda gelişmesi için, maddi ve manevi atılımlar gerçekleştirilmelidir. Önemli olan bu zenginliğin kaynaklarına gidip onları değerlendirmek ve onlardan faydalanmaktır. Bunun için gerekli kanun ve tüzüklere destek vermek, onları uygulamaya çalışmak önem teşkil etmektedir.

Yirminci yüzyılın önemli Türkçü yazarlarından olan Atsız'ın, Türk folklor ve kültürünün korunması hususunda ifade ettiği fikirlerini, eserlerinde uyguladığı söylenebilir. Türk folklor ve kültürü için ortaya koyduğu fikirlerinin dikkate şayan olduğunu söylemek mümkündür. Folklor ve kültürün korunması hususundaki tavrı ve fikirleri; folklor ve kültürün yaşaması, milli olarak gelecek nesillere aktarılması yönüyle önemlidir. Atsız'ın Türkçülüğü, Türk folklor tarihi için önem teşkil etmektedir. Folklor ve kültür çabuk değişebilen ve dönüşebilen değerlerdir. Bu değerlerin milli değerler çerçevesinde değişime ve dönüşüme uğraması, milli duygu ve düşüncelerle hareket etmeye bağlıdır. Atsız bu hususta, yabancı kültürel ve folklorik değerlerin, milli değerlerin önüne geçilmesine engel olunmasını ister ve bunun ancak milli olan folklorik değerlerin işlenmesi, değerlendirilmesi ve yaşatılmasıyla mümkün olabileceğini ifade etmekle beraber, devletin ilgili kurum ve bakanlıklarının bu hususta gerekli çalışmaları yapması ve tedbirleri almasıyla mümkün olabileceğini söyler. Atsız, ortaya koyduğu fikri eserlerinde bu konuyla ilgili çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur:

“Tiyatro kurmak kolaydır. Şimdi herkes artist olduğu için sahne sanatkarı bulmak da güç değildir. Fakat Türk milletine ve onun halk tabakasına milli şuur, zevk ve kültürü aşılacak tiyatro eseri nerede? Kültür Bakanı Türk köylüsüne Hamlet yahut Faust'u yerli piyes diye de solakların devrik cümleli eserlerini seyrettirecekse hiç zahmet etmesin.” (2015h: 176)

Yeniliklere ve farklılıklara açık olmak, milli olmaktan vazgeçmek anlamına gelmemeli. Tiyatro, sinema gibi görsel sanatlar milli duyguları aşıladığı sürece her hangi bir sorun teşkil etmez. Ancak millilikten uzak ve asimile olmayı, özentiye teşvik edici oyunların sahnelenmemesi gerekir. Türk milleti zengin bir geleneğe sahip olduğu için, sahne sanatları alanı ve diğer alanlarda sıkıntı yaşamayacaktır. Ancak kendi kaynaklarımız olduğu halde, Kültür Bakanlığı Batı'dan, Avrupa'dan sahne oyunu getirerek, milletimizin beynini yıkamamalı ve Türk milletini kendi kültürüne yabancı hale getirmemelidir. Zira bugün, kültürüne yabancı olan birinin, sonraki nesle milli kültürümüzle ilgili bir şeyler aktarabilmesi mümkün değildir. Türk milleti, kendi topraklarında yetişen sahne oyunlarına/kültürel faaliyetlere daha çok değer vermeli. Çünkü yerli ve milli olan, bizim duygu ve düşünce dünyamıza daha çok hitap eder ve onda kendimizi daha çok buluruz. Bizden olan, bizim değerlerimizle beslenen kültürel değerlerimiz her zaman daha çok benimsenmeli ve korunmalıdır. Devlet bu hususta

tedbirli olmalı ve yabancı sahne oyunları vasıtasıyla, kültürümüzün baltalanmasının önüne geçmelidir. Bir milleti yok etmek için; dilinden, oyunlarından, müziğinden, tarihinden uzaklaştırmak yeterlidir. Bu yüzden, devlet ve millet; milli kültüre sahip çıkmalı, onu saldırılara maruz bırakmamalıdır.

Atsız, Türk kültürünün önemli unsuru olarak gördüğü dil ve lehçeleri ile ilgili şöyle düşündüğünü dile getirir:

“Türk kültürünün baş unsuru olan Türkçeyi korumak ve geliştirmek derken, tabii okullarda öğretilecek sağlam dilbilgisini, sekizinci yüzyıldan beri temel eserleri bilinen Türkçe eserlerden seçme parçaları, Türk lehçelerini kastediyorum.” (2015c: 83)

Atsız, kültürü tanımlarken, dilin de kültürün bir ögesi olduğunu söyler. Ona göre devletlerin/ milletlerin en önemli kültürel değer ve varlıklarından biri de dildir. Bir milletin dili olmadan kültürel anlamda milli değerler ortaya koyması mümkün değildir. Dil, milli olmakta en önemli varlıklardan biridir. Bu nedenle öncelikle dil hususunda bazı tedbirlerin alınması gerekir. Atsız'a göre okullarda öğrencilere dil bilincinin aşılması ve sağlam bir şekilde verilmesinin yanı sıra, dilin temel kurallarını öğrencinin iyi öğrenmesi sağlanarak kültürün bir ögesi olan dile sahip çıkılmış olur. Ayrıca asırlar önce yazılan ve kültürel nitelik gösteren Türkçe eserler de önemsenmeli ve bu eserlerden seçme parçalar öğrencilere gösterilmeli ve okutulmalıdır. Türkçenin zenginliğini göstermek açısından bu eserler önem arz etmektedir. Millet ve milli olmanın yolunun, kendi diline sahip çıkmaktan geçtiğine inanan Atsız, okullarda sağlam bir dilbilgisinin verilmeye başlanmasının gerekliliğini de dile getirir. Sağlam bir dilbilgisi, dilin milli kalmasını sağladığı gibi, kültürün de milli kalmasını sağlar. Türkçe yazılan eserlere sahip çıkmak, eserin yazıldığı dönemin dili ve kültürüyle ilgili birikimlerin öğrenilmesini sağlamakla beraber, kültürel anlamda yeni eserler ortaya konulmasına katkıda da bulunur.

Atsız Türk kültür ve folkloruna teorik eserlerinde dile getirdiği görüşleriyle katkıda bulunmakla beraber, ortaya koyduğu roman ve hikâyeleriyle de Türk kültür ve folkloruna ait unsurlara yer vermiş ve bunların kaybolmasının önüne geçmiştir. Dolayısıyla Atsız'ın gerek teorik eserleri, gerekse roman, hikâye ve şiirleriyle Türk kültür ve folkloruna önemli hizmetlerde bulunduğu söylenebilir. Atsız'ın fikrî eserlerinde ortaya koyduğu görüşlerine paralel olarak çeşitli eserler ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla Atsız'ın, roman ve hikâyelerinde kültürel ve folklorik pek çok unsura yer vermekle, fikrî eserlerinde ortaya koyduğu görüşlerini destekleyici bir tavır sergilediği söylenebilir. Atsız'ın; Türklerin eski inançlarına, âdetlerine, gelenek ve göreneklerine, mimarisine, kılık kıyafet çeşitlerine eserlerinde yer vererek Türk kültür ve folklor tarihi açısından önemli katkılarda bulunduğu tespit edilmiştir.

Kültürel ve folklorik unsurların yaşaması veya kaybolmaması için yazıya/kayda geçirilmesi gerekir, yazıya geçirilmeyen kültürel ve folklorik pek çok malzemenin unutulduğu veya kaybolduğu görülmüştür. Atsız, Türk kültür ve folkloruna ait malzemeleri roman, hikâye ve şiirleriyle kayda geçirmiş, böylece Türk kültür ve folkloruna önemli kazanımlar sağlamıştır. Bozkurtlar ve Deli Kurt romanları bu açıdan önemlidir; çünkü Atsız'ın bu eserlerinde Türk kültür ve folkloruyla ilgili birçok malzemeye yer verdiği görülmektedir. Atsız'ın Göktürklerin tarihini anlattığı “Bozkurtlar” ile Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlattığı “Deli Kurt” romanlarında; Türk tarih, kültür, folklor, din, gelenek ve görenek gibi pek çok hususa yer vererek Türklerin yaşam tarzlarını ve toplum yapısını yansıtmıştır.

Atsız'ın eserlerinde yer verdiği Türk kültür ve folkloruna ait bazı unsurlar ise şunlardır:

Gelenek ve Görenek

Bir toplumun kültürel birikim ve zenginliği olarak değerlendirilebilen gelenek ve görenekler, toplumun uzun yıllar emek vererek meydana getirdiği ve miras olarak bıraktığı kültürel değerlerdir. Toplumun kültür ve folklorunu yansıtmaları bakımından önem teşkil eden gelenek ve görenekler, nesilden nesle sözlü ve yazılı olarak veya yaşanarak aktarılan, toplum ve birey ilişkileri üzerinde oldukça etkili olan alışkanlıklar bütünüdür.

“Bütün obanın konuğusun. Kimi istersen ona gider, nerde istersen orada yemek yersin. Bizim göreneğimiz böyledir.” (Atsız, 2015f: 136)

“İçing Katun, Türk göreneğince Şen-King'in üç gece üst üste Almıla'nın çadırına girerek onunla konuşmasını, kendisiyle evlenmeye kandırmasını öğütledi.” (Atsız, 2015e: 213)

Atsız'ın eserlerinde gelenekle ilgili düşüncelere rastlamak mümkündür. Eserlerinden anlaşıldığı üzere, gerek eski Türk hayat tarzını, gerekse yaşadığı dönemin toplumunun hayat tarzını bilen Atsız'ın, eserlerinde geleneklerle ilgili öğelere rastlanmaktadır. Yukardaki örneklerde, Türk misafirperverliğine ve evlilik âdetlerine yer verildiği görülmektedir.

Töre ve Âdetler

Töre; Toplumsal hayatı önemli ölçüde etkileyen ve toplumsal hayatın düzenlenmesinde önemli yeri olan sözlü kurallar bütünüdür. Bir toplulukta, herhangi bir konuda uzun yıllar süregelen ve anılagelen kuralların tamamı, görenekler, âdetlerdir. Toplumun ve bireyin hayatını bazen önemli ölçüde etkileyen töre, toplumdaki düzen, birliktelik ve sağlıklı ilişkilerin kurulmasını sağlayan önemli bir faktördür. Göçebe eski Türk devletlerinde toplumsal hayat, töreler tarafından düzenlenirdi. Geleneksel ve göçebe bir hayatın egemen olması sözlü kurallar bütünü olan törelerin, toplum işleyişinde büyük söz sahibi olmasını sağlamıştır.

Atsız eski Türk devlet töresine eserlerinde şöyle vermiştir:

“... Sonum iyi olmayacak... Kendimi değil hatunumu düşünüyorum. Yüklüdür. Birkaç ay sonra bir çocuğumuz doğacak. Osmanlı'nın töresini biliyorsun. Benim başıma bir şey gelir, sonra da bu çocuk erkek doğarsa onu yaşatmazlar.” (2015f: 15)

“Bunlarda lakap ve unvan yoktu. Sözlerinde o kadar doğru idiler ki verdikleri söz kâfiydi. Birisini öldüren veya büyükçe bir hırsızlık yapan ölüm cezasına çarptırıldı. Bütün malını da verirdi. Küçük hırsızlık yapanın yüzü bıçakla çizilirdi.” (2015d: 41-42)

Töre ve âdetler bir toplumun düzenini sağlamada önemli rol oynayan Kültürel/folklorik değerlerdir. Atsız'ın gerek romanlarında, gerekse diğer türdeki eserlerinde ait olduğu toplumun kültürel değerlerine yer verdiği görülmektedir.

Halk İnanışları

Halk inanışları, toplum tarafından kabul edilmiş olan ilahi bir dinin bilinen hükümleri ve öğretileri dışında kalan, fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşayan, itibar gören ve bir sonraki nesle sözlü gelenek yoluyla aktarılan inanmalar ve bunlara bağlı pratikleri ifade eder. (Şişman, 2000: 104)

Atsız'ın eserlerinde çeşitli halk inanışlarının varlığı tespit edilmiştir. Bu halk inanışlarının pek çoğunun Türklerin eski dinî inançlarından kaynaklandığı söylenebilir. Atsız'ın eserlerinde tespit edilen bazı halk inanışları şunlardır:

“O günden bugüne çok zaman geçmiş. Güz olup da aşiret buradan kışlığa indiği zaman sevdalılar bu pınarın başına gelirler, sabaha kadar dua edip dileklerinin olması için yalvarırlar.” (2015f: 65)

Batıl inanç ve hurafeler, toplumların sonradan edindikleri ve zamanla benimseyip alışkanlık haline getirdiği ve eski Türklerden günümüze dek gelen birtakım inanışlardır. Eski Türk inanışları ile ilgili bilgilere sahip olan Atsız'ın, eserlerinde birtakım halk inanışlarına yer verdiği görülmüştür:

“Hele Deli Kurt o kadar başkalaşmış, vakarlı durumu ile öyle olmuştu ki Satı Kadın, nazar değmesin diye omuzuna mavi boncuk dikmeğe mecbur kalmıştı.” (2015f: 46)

“Deli Kurt sandığı açtı... Başka bir kesede bir nazarlık gözüne çarptı.” (2015f: 214)

Su, bolluk ve bereketi ifade eder; onsuz hayat sürdürülemez. Tabiatın yeniden canlanması, ekinlerin büyümesi, hayvanların yetiştirilebilmesi hep ona bağlıdır. Özellikle göçebe yaşayan ve hayvancılıkla uğraşan Eski Türkler için hayatın en vazgeçilmez temel unsurudur su. Eski Türkler bundan dolayı olsa gerek suya karşı hep bir tazimde bulunmuşlar ve onu hayatlarında bir kült olarak yaşatmışlardır. (Şişman, 2002: 91)

Kültürün bir yansıması veya ürünü olarak değerlendirilebilen nazar boncuğunun kullanımının ise çok eskilere dayandığı söylenebilir. Eskiden padişahlar taktıkları fes veya benzeri takılara dikkat çekecek büyüklükte değerli taşlar takmışlardır. Amaç bakan kişinin, ilk bakışını o boncuğa çevirip ona nazar etmesini sağlamaktır. Bu şekilde kişi, kendini nazardan koruyabildiğini düşünüyordu. Günümüzde bu, yerini büyük taşlı yüzüklere bırakmıştır. Günümüzde bazı bölgelerde nazar boncuğu gibi düşünülerek çocuğun saçına küçük (lira) altın takılmaktadır.

Atsız'ın eserlerinde folklorik ve kültürel değerleri yansıtan geçiş dönemlerine de yer verdiği görülmektedir:

1. Doğum

İnsan hayatının önemli üç geçiş safhası vardır, bunlar: Doğum, evlenme ve ölümdür. Farklı özellikleri olan bu üç safhanın ilki doğumdur. İnsan, anne rahmine düştüğü andan itibaren bir geçiş dönemine girmiştir. Doğum öncesi bu dönemde birey, her şeyden habersiz olduğu bir dünyadan, doğup evleneceği ve öleceği bir dünyaya adım atmaya hazırlanır. Doğum, üremenin ve çoğalmanın bir yoludur. Her insan, çocuk sahibi olmak ve neslini devam ettirmek ister; bu yüzden doğum insan için en önemli geçiş dönemidir.

Atsız'ın eserlerinde doğumla ilgili örnekler yer verdiği tespit edilmiştir:

“Satı Ana, Melek Hatun'a çok iyi bakıyordu. Doğurmak üzere bulunan bir kadına nasıl bakılacağını iyi bilirdi. Türkmenlerin binlerce yıllık tecrübelerine dayanarak gülbüz bir oğlan doğuracak diyordu.” (Atsız, 2015f: 210)

Eskiden doğumlar, tecrübeli ve güngörmüş kadınlar yardımıyla yapılırdı. Tecrübeleriyle çocuğun sağlıklı doğmasını sağlayan tecrübeli kadınlar, çocuğun

cinsiyetini tahmin etmekte yetenek sahibiydiler. Atsız eski Türklerde doğumla ilgili birtakım halk inanışlarına yer vermiştir:

“Bu gece gökte yuvarlak, parlak bir ay vardı. Kralın oğlu doğdu diye Tanrılar göğü bulutsuz, rüzgârı serin, ayı parlak yapmışlardı.” (Atsız,2015a:12)

Yazarın, kralın oğlunun doğmasıyla; göğün bulutlu, rüzgârın serin ve ayın parlak olmasını bir sebep sonuç ilişkisiyle açıklamak suretiyle halk inanışlarına yer verdiği söylenebilir.

2. Evlilik

İnsan hayatının önemli geçiş dönemlerinden biri olan evlilik, genel itibariyle bireylerin karşılıklı rıza göstererek birleşmesi ve yuva kurmasıdır. İnsanlar, soyunun devamı ve çoğalmak için evlenmek isterler. Toplumun en küçük birimi olan ailenin temelini oluşturan evlilik, toplum ve insan hayatında büyük bir yer ve öneme sahiptir. Evlilik; bireylerin olgunlaşmalarında ve toplum hayatında önemli rol oynayan faktörlerden biridir.

“Evlilik, bireyi ve toplumu yapılandıran en önemli olaydır; toyluk, ergenlik ve gençlik döneminden yetişkinliğe geçişin ve bağımsız aktör olmanın mihenk taşıdır. Yaşanılan bu süreçte genç kız, kadın/avrat olur, genç erkek ise adam/herif olur.” (Şişman, 2017: 3)

“Aile ve akrabalığın tesisi için evlilik ön şarttır. Evrensel bir kurum olan evliliğin gerçekleştirilmesinde mensup olunan toplumun değer yargıları belirleyici olur. Eş seçiminden evlilik töreninin son aşamasına kadar yapılan birtakım seremoniler, ritler ve uygulamalar toplumdan topluma çeşitlilik göstermektedir.” (Bekki, 2009: 31)

“İç düzeni sağladıktan sonra Bağdat’a yönelen Tuğrul Beğ, halifenin kızı Seyyide’yi istedi. Halife önce razı olmadı. Halife ailesinin kutlu olduğunu ileri sürdüyse de 1062’de Tuğrul Beğ, halifenin tahsisatını kesince, kutlu halife kızını vermeye razı oldu. Nikah sözleşmesi Tebriz’de yapıldı.” (Atsız,2015b: 69)

Tuğrul beyin evliliği, evlilik âdetlerinin Atsız’ın eserlerine yansımış örneklerinden biri olarak gösterilebilir. Bozkurtlar romanında Onbaşı Pars’ın, Almıla ile evlenmek için diğer rakipleriyle yarışması ve sonunda onları yenerek Almıla ile evlenmesi, Ruh Adam romanında Burkay’ın eşini terk edip Açığma-Kün ile evlenmesi, Deli Kurt romanındaki Deli Kurt ve Gökçen’in evlenmesi; Atsız’ın eserlerinde işlediği konulardan biri olarak karşımıza çıkar.

- “Sen evli misin?
- Hayır!
- Kaç yaşındasın?
- Yirmi. Yaşın geçmiş. Ne diye evlenmedin?” (Atsız,2015e: 94)

Eskiden yirmi yaşına gelip evlenmemiş kişilere, evlenmek için geç kalmış ve evde kaldı gözüyle bakılırdı. Zira eski Türk toplumlarında evlilikler yirmili yaşlardan önce bile gerçekleştirilirdi. Anadolu’nun çoğu bölgesinde yirmili yaşlarda evlenmeyen kişilerin, evlenmek için geç kaldığı ifade edilir(di).Toplum geç yaşta yapılan evliliklere pek sıcak bakmamış, bu nedenle erken yaşta evlilikler eski Türk kültüründe sıkça rastlanan bir durum olmuştur.

Düğünün amacı kadın ve erkeğin, evliliğini ilan etme düşüncesidir. Kültürün önemli bir parçası olan düğünlerin, kültürün yansıtılmasında önemli rol oynadığı söylenebilir. Atsız’ın eserlerinde düğünlerin yer aldığı da tespit edilmiştir:

“Tuğrul Beğ 1063'te Bağdat'a girerek pek parlak bir düğünle Seyyide'yi aldı. Seyyide Tuğrul Beğ'in oturduğu saraya girince Tuğrul Beğ ve oradaki bütün Türk beğleri ayağa kalktılar. Gelinin şerefine Türk oyunları oynandı. Tuğrul Beğ, Türk göreneğince yedi gün gelinin odasına girerek onu selamladı ve yüzünü açmadan çıktı. Gerdek sekizinci günü oldu. Tuğrul Beğ, halife maiyetine pek çok ihsanlarda bulundu. (2015b: 69)

Türk kültür ve folklorunun önemli bir yansıması olan düğünler, kültür ve folklor unsurlarının geleceğe aktarılmasında önemli taşıyıcı bir rol oynadığı görülmektedir. Düğünlerde oynanan oyunlar ve misafir karşılama şekilleri kültürün ve folklorun düğünler aracılığıyla geleceğe aktarılma şekillerindedir. Atsız eserlerinde düğünlere yer vererek Türk kültür ve folkloruna önemli katkılarda bulunmuştur.

3. Ölüm

Her canlı doğar, büyür ve ölür. Her canlı mutlaka ölümü tadacaktır. Ölüm insan yaşamının somut olarak sonra ermesidir. Ölümde, doğumda olduğu gibi birtakım kural ve gelenekler vardır. Bu kural ve gelenekler genelde Türk toplumunda aynıdır. Ölüm maddi âlemden, manevi âleme bir geçtür.

Ölüm sonrası en önemli olay ölünün anılmasıdır. “Eski Türklerde kesin verilerin yokluğuna rağmen anma törenlerinin ölümden sonraki üç, yedi, yirmi ve kırkıncı günü ile yıl sonunda yapıldığı muhakkaktır.” (Roux, 1994: 234) Atsız'ın eserlerinde vurguladığı hususlardan biri de işte ölüye yapılan bu tazimdir.

“Türk genci! Yurdunda mekteplerin açılmasını, yolların yapılmasını fabrika bacalarının tütmesini devletten bekleyebilirsin. Fakat büyük ölülerine hürmet merasimi yapmak icap etti mi devlet senin gerinde kalmalıdır.” (Atsız,2015g: 13)

Atsız burada Türk gencine önemli sorumluluklar yüklemiştir. Atsız; Türk gencinin milletine ve devletine sahip çıktığı gibi, ölülerine de sahip çıkması gerektiğini söylemekle beraber, Türk gencinin aynı zamanda bu bilinçle davranması ve bunu bir görev addetmesi gerektiğini de söyler.

Sonuç

Folklor ve kültür; toplumların kimliklerinin bir göstergesi olmakla birlikte, gelişmişliğin ve değişimin önemli bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Folklor ve kültür bir ülkenin ve toplumun önemli değerleridir. Türklerin çok eski bir geçmişinin olması ve pekçok medeniyete beşiklik eden bir coğrafyada yer alması, folklorik ve kültürel bakımdan zengin bir mirasa sahip olmayı beraberinde getirmiştir. Hüseyin Nihal Atsız'ın Türk folklor ve kültür tarihi bakımından önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. Atsız'ın Türk folklor ve kültürü ile ilgili ileri sürdüğü görüşleri, Türkçülüğünün bir yansıması olarak görülebilir. Atsız, folkloru kültürün bir parçası/şubesi olarak görmüştür. Dolayısıyla onun kültürle ilgili olarak ileri sürdüğü görüşlerin, folklor için de önem arz ettiği söylenebilir.

Atsız; Türk folklor ve kültürüne, teorik ve fikrî eserlerinde ileri sürdüğü görüşleriyle, roman, hikâye ve şiirlerinde ise folklor ve kültürel malzemelere yer vermesiyle önemli hizmetlerde bulunmuştur. Onun özellikle tarihî romanlarında Türk folklor ve kültür hayatına ilişkin önemli unsurlara yer verdiği tespit edilmiştir. Bu eserlerinde eski Türklerin dinî inançları, gelenek ve görenekleri, devlet töreleri, yeme içme kültürleri gibi çeşitli folklorik ve kültürel unsurlara yer vermek suretiyle Türk folklor ve kültürüne ilişkin aydınlatıcı bilgi ve malzemeler sunmuştur. Folklorik ve kültürel malzemelerin kalıcı olması için yazıya/kayda geçirilmesi gerekir, Atsız gerek

roman ve hikâyeleri, gerekse şiirleriyle Türk folklor ve kültürüne ait malzemeleri işleyerek bu misyona önemli katkılarda bulunmuştur.

Kaynaklar

- Atsız, H. Nihal (2015a). *Dalkavuklar Gecesi Z Vitamini*. İstanbul: Ötüken
- _____ (2015b). *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*. İstanbul: Ötüken
- _____ (2015c). *Türk Tarihinde Meseleler*. İstanbul: Ötüken
- _____ (2015d). *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar*. İstanbul: Ötüken
- _____ (2015e). *Bozkurtlar*. İstanbul: Ötüken
- _____ (2015f). *Deli Kurt*. İstanbul: Ötüken
- _____ (2015g). *Çanakkaleye Yürüyüş Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri*. İstanbul: İrfan Yay.
- _____ (2015h). *Makaleler I*. İstanbul: İrfan Yay.
- _____ (2015ı). *Makaleler IV*. İstanbul: İrfan Yay.
- Bekki, Salahaddin (2009). *Uzak Türk illerinde Destanlaşan Evlilikler*. Ankara: Öncü Kitap.
- Kaplan, Mehmet (2005). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Roux, Jean-Paul (1994). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*. İstanbul: İşaret Yay.
- Şişman, Bekir (2000). Anadolu'da Yaşayan Halk İnançlarının Menşei Üzerine Bir Araştırma. *Milli Folklor*, S. 46, s. 104-108.
- _____ (2003). Samsun'da İcra Edilen Bir Yağmur Duası Ritüeli ve Türk Kültür Tarihi Bağlamında Düşündürdükleri. *Milli Folklor*, S. 58, s. 86-92.
- _____ (2017). *Türk Kültüründe Evlilik*. Ankara: Kurgan-Edebiyat

